

Lausunto

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Hallitusohjelman mukaan toteutetaan erikoissairaanhoidon painottaen asiakasmaksujen maltillinen korottaminen mahdollisimman oikeudenmukaisesti siten, etteivät maksut muodostu esteeksi palvelujen saamiselle.

Ehdotuksen mukaan perusterveydenhuollon asiakasmaksuja korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja vastaavasti 45 prosentilla. Perustelumuiustiossa tunnustetaan mahdollisuus siihen, että niiden asiakkaiden, joille voisi seurata vaikeuksia selviytyä asiakasmaksuista, määrä kasvaa. Tunnustetaan myös mahdollisuus siihen, että toimeentulotuen tai ulosottojen määrä kasvaa.

Kuten perustuslakivaliokunta on perustelumuiustion mukaan aiemmin todennut, terveydenhuollosta perittävät maksut eivät saa johtaa siihen, että niitä tarvitsevat joutuvat turvautumaan perustuslain 19 § tarkoittamaan viimesijaiseen toimeentuloturvaan. Perusteluissa todetaan kuitenkin arvioidun, että asiakkaiden määrä, jolla voisi seurata vaikeuksia selvitä asiakasmaksuista, kasvaisi ja voisi johtaa toimeentulotuen lisääntyneeseen tarpeeseen. Keinoksi vastata tähän esitetään, että hyvinvointialueet ottaisivat vapaaehtoisesti käyttöönsä mahdollisuuden jättää perimättä tai alentaa maksujaan.

Koska hyvinvointialueet kamppailevat yleiskatteisen rahoituksensa riittävyyden kanssa, lienee epätodennäköistä, että ne vapaaehtoisesti päättäisivät olla perimättä lakisääteisiä asiakasmaksuja maksukyvyttömiltä potilailtaan, ja näin siirtäisivät Kelan kustannusvastuulle kuuluvia valtion toimeentulotukimenoja itselleen. Asiasta tulisi säätää ja rahoitus turvata hyvinvointialueille, mikäli käytännön halutaan leviävän. Rahoittajan ja normiohjaajan viestin hyvinvointialueille tulee olla selkeä. Mikäli maksuvapautuksesta harkittaisiin säädettävän, olisi tarkoituksenmukaista arvioida,

onko tehokasta julkisen talouden kannalta rakentaa yksilön toimeentulon arviointijärjestelmiä Kelan lisäksi hyvinvointialueille.

Hallitusohjelman kirjaus siitä, etteivät asiakasmaksut saisi muodostua esteeksi palvelujen saamiselle ja perustelujen arviot siitä voisiko näin käydä, ovat epärelevantteja. Suomen julkisessa terveydenhuollossa on järjestelmä, jossa ei kysytä asiakkaan tai potilaan maksukykyä hoitoon ottamisen yhteydessä. Perustellumpaa olisi pohtia sitä keiden hoitoon hakeutumiseen asiakasmaksujen merkittävät korotukset käytännössä vaikuttavat. Koska STM ei asiasta sopivaa tutkimustietoa löytänyt, ei ehdotettujen korotusten käyttäytymisvaikutuksia laskelmissa otettu huomioon. Niiden vaikutuksia väestön tai väestöryhmien terveyteen tai niiden muutoksiin ei myöskään katsottu talouslaskelmien lisäksi, tarpeelliseksi arvioida.

Ehdotuksessa ei ole pohdittu myöskään asiakasmaksujen korotusten yhteisvaikutuksia muiden väestön kohdistuvien kustannuserien kanssa. Edes julkisen terveydenhuollon todistusmaksuja ja niiden korotuksia, ei katsottu mahdolliseksi arvioida yhteisvaikutuksiltaan.

Teknisenä kysymyksenä, jota ei ole avattu perusteluissa, on asiakasmaksujen potentiaalinen hyötyosuus tuloina. Maksujen perimiseen liittyy aina transaktiokustannuksia, osa maksuista joudutaan jopa perimään perintätoimijoiden kautta ja osa joudutaan poistamaan saatavista. Laskennallinen hyöty ei siis ole 100%, mikä tulee huomioida kun rahoitusta hyvinvointialueilta jo etukäteen asiakasmaksukorotusten perusteella leikataan.

Hallitusohjelman mukaan asiakasmaksuja korotetaan maltillisesti. Ehdotuksen perustelujen mukaan asiakasmaksuja kuitenkin korotetaan merkittävästi. Lääkäriliitto tukee ehdotuksen valmistelijoiden näkemystä siitä, että 45 % ja 22,5 % asiakasmaksujen korotukset ovat merkittäviä. Lääkäriliitto tulkitsee merkittävän tarkoittavan asiayhteydessä suurta tai huomattavaa, joka on oleellisesti eri asia kuin maltillinen. Esitys ei näin toteuta hallitusohjelman kirjausta ja tulisi siten ottaa uudelleen valmisteluun, ja maltillistaa.

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävistä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määristä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltynä:

- Lääkäriinlausunnot ajokorttia varten
- Lääkäriinlausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun

nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Mattila Jukka
Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund